

SLOVENIJA – RURALNA ALI URBANA DRŽAVA?

Anton Prosen

Vprašanje, ki sem si ga zastavil v tokratnem uvodniku, me vznemirja že vsa leta strokovnega delovanja in žal še vedno ostaja neodgovorjeno. Odgovorov, podkrepljenih s strokovnimi argumenti, ne ponudijo ne znanstveno-strokovne institucije in ne politika. Tu pa tam kak posameznik v medijih opozarja na stihijski prostorski razvoj naše države, ki se kaže v izrazito negativnih vplivih na okolje, naravo in krajino ter ne nazadnje na kakovost našega življenja. Politika prostorskega razvoja je pomembna za družbo kot celoto ter tudi za geodetsko in druge stroke, ki se ukvarjajo z urejanjem prostora. In v kriznih časih je vprašanje nadaljnega ruralnega ali urbanega razvoja družbe še kako pomembno!

Globalno gledano, se svetovno prebivalstvo zelo hitro urbanizira, v nekaterih državah še vedno zelo pospešeno potekajo procesi deagrarnizacije in urbanizacije. Napovedi posameznih mednarodnih institucij kažejo, da bomo že v tem stoletju dosegli visoko stopnjo urbanizacije. Le približno dvajset odstotkov prebivalcev naj bi še živelo na podeželju, in od tega bi jih bilo komaj nekaj odstotkov zaposlenih v primarnem sektorju. Ti procesi potekajo delno stihijsko, v razvitejših okoljih pa bolj plansko. Vsekakor pa velja, da so države ali regije z nizko stopnjo urbanizacije gospodarsko manj razvite in odvisne od pomoči razvitejših okolij.

Evropska unija je že pred dobrim desetletjem v nekaterih temeljnih dokumentih zapisala usmeritve za oblikovanje gospodarsko močnih urbanih regij v Evropi, imenovanih tudi metropolitanske regije. Evropski politiki so začrtali te usmeritve za prostorski razvoj na podlagi nekaterih podatkov in študij o razvitosti posameznih regij glede na njihovo stopnjo urbanizacije. V Evropi obstajajo nekatere močno urbanizirane regije, kakršno je na primer območje, opisano v nadaljevanju.

Če v Evropi povežemo London, Hamburg, München, Milano, Pariz in London, znotraj te linije dobimo območje, imenovano tudi Evropski Pentagon, ki obsega 14 % površine evropske sedemindvajseterice, na njem živi 32 % prebivalstva, daje pa 43 % BDP (ESPON, 2004). Iz tega primera je razvidno, da se na razmeroma majhnem prostoru ustvari skoraj polovica evropskega BDP. Tako lahko sklepamo, da so mesta in mestne regije pravzaprav motorji inovativnosti (vzgajajo talente, uvajajo nove produkte in dejavnosti ...). Ti podatki vendarle dajo vedeti, da so zgostitvena oziroma urbanizirana območja nosilci razvoja in tudi ustvarjanja delovnih mest. Po drugi strani pa ekonomski strokovnjaki za podeželje trdijo, da je to v Evropi tako rekoč subvencioniran prostor. Ne glede na to ugotovitev se zavedamo, da moramo iskati sodelovanje med urbanim in ruralnim prostorom.

Kolikor je znano meni, pri nas o teh zadevah nismo veliko razpravljali, niti v preteklosti in tudi ne danes. Po drugi svetovni vojni je obstajala razvojna dilema, ali razvijati Slovenijo kot prihodnjo industrijsko in močno urbanizirano državo ali ohraniti podedovani sistem poselitve, ki je s približno 6000 naselji prav gotovo edinstven in pomeni svojevrstno dediščino. Ostali smo na pol poti, gradili industrijo, odpirali delovna mesta, prepočasi pa gradili urbana središča. V nekdanji skupni državi smo imeli v sedemdesetih letih preteklega stoletja nekatere usmeritve po dvigu stopnje urbanizacije, oblikovanju regionalnih središč, policentrizmu itn., nikoli pa nismo razvili instrumentov za njihovo uresničitev.

Študije so med drugim pokazale, da slovenski človek rad ostaja v rojstnem kraju oziroma v kraju, kjer je odraščal, in se nerad seli. So pa še drugi razlogi, da je bila v zadnjih štiridesetih letih stanovanjska gradnja usmerjena predvsem v podeželski prostor. Procesi deagrarnizacije in strukturne spremembe v kmetijstvu, pomanjkanje delovnih mest v neposredni bližini doma žal v zadnjih letih prinašajo zelo visoko stopnjo dnevne migracije prebivalcev podeželja in malih mest.

Našteti procesi prinašajo tudi opuščanje kmetovanja, zaraščanje nekdanj produktivnih kmetijskih zemljišč, pozidavo kmetijskih zemljišč idr. Vse to kliče pa zemljiških reformah, ki so jih v nekaterih evropskih državah spretno izvajali dobrih sto let. Pa ne brez dejavne vloge geodetskih strokovnjakov.

In naj na koncu tega uvodnika vendarle skušam odgovoriti na zastavljeno vprašanje. Kako naprej razvijati Slovenijo, v pretežno ruralno ali urbano državo? Sam bi predlagal: spoštujmo podedovano, podeželju dajmo razvojno priložnost, ki si jo zasluži in za katero ima tudi podporo evropske administracije. Obenem pa razvijajmo močna zaposlitvena središča, ki bodo nosilci urbanega razvoja. Ker so krizni časi tudi časi za trezno razmišljanje o naši prihodnosti, bi predlagal, da se v te razprave s svojim znanjem vključi tudi naša stroka. Vseskozi so se pojavljale težave, kako tudi uresničiti dobre usmeritve, zapisane v različnih aktih. Ravno tu so naši kolegi v razvitih in močno urbaniziranih državah pomembni nosilci realizacij in razvoja. Na podeželju so nosilci kmetijske zemljiške politike in urejanja podeželja, v mestnih in urbanih regijah pa celotnega delokroga na področju urejanja zemljišč. To pa je tema, o kateri bi nujno morali več govoriti ter ob napovedani prenovi prostorske in druge zakonodaje poiskati nova področja za delovanje geodetske stroke. Da ne bom predolg, morda o tem še kdaj drugič.

Pred vami je druga številka tega letnika, hvala vsem, ki ste poskrbeli, da je tudi tokrat veliko zanimivega branja. Tokrat nas je med pripravo kar malo zeblo, upam, da bomo ob izidu resno razmišljali o počitnicah ter vsaj za kratko preslišali medije in govore o krizi. Poskušajmo razmišljati pozitivno, po vsakem dežju posije sonce in po vsaki krizi se položaj izboljša. Ker se nič ne naredi samo, poskusimo tudi sami kaj storiti, da premagamo vse težave. Vse dobro in prijetno branje vam želim.

dr. Anton Prosen
glavni in odgovorni urednik